
KALGANE

PROSJEKTNUMMER 10221740

**KULTURMINNEDOKUMENTASJON TIL REGULERINGSPLANARBEID FANA,
GNR. 120, BNR. 329, KALGANE**

30.09.2021

Sammendrag

Lagunen Eiendom AS er eier av alle bygg på Fantoftvegen 70, 72, 72A, 76A, 76 B, 76C, 76D, 76E. Innenfor planområdet er det 6 eneboliger og 1 tomannsbolig + garasjer. Disse forutsettes revet i forbindelse med utbygging av området.

Formålet med denne rapporten er å foreta en kulturhistorisk dokumentasjon av eiendommene for å oppfylle krav om dokumentasjon av bygning med kulturhistorisk verdi før riving. Rapporten er utarbeidet i henhold til Byantikvarens sine veiledere, og vil belyse den historiske utviklingen og kulturhistorisk verdi til bygningene, på bakgrunn av en gjennomgang av skriftlige historiske kilder, gamle bilder og flyfoto, eldre byggesaker, historiske reguleringsplaner og befaringsnotiser.

Boligene er oppført mellom 1951 og 1972. De fremstår som tidstypiske, med et funksjonalistisk og nøkternt uttrykk. Noen vinduer/dører, terrasser og tilbygg er tilført etter de ble bygget, men i det hele er det gjort få endringer på eksteriøret de siste 50 årene. Boligene er slitt og bærer preg av manglende vedlikehold. Området, historien og byggene representerer en epoke i etterkrigstiden og senmodernistisk sammenheng, men byggene har ingen unik verdi i seg selv.

Oppdraget er gitt av Arkitektgruppen Cubus AS. Kulturminnedokumentasjonen er utført av Sweco ved Silje Hermansen, master i by- og regionplanlegging og grunnfag i kunsthistorie. Rapporten er kvalitetssikret av Inger Lena Gåsemyr, cand.philol. i kunsthistorie, med fordypning i arkitekturhistorie og bygningsvern.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
1.1	Metodikk	1
2	Områdets historie	2
3	Bygningsmiljø	4
4	Andre typer kulturmiljø	6
5	Foto og kart	7
5.1	Hus som forutsettes revet	7
5.2	Fanavegen 70, gnr. 120, bnr. 25.	9
5.3	Fanavegen 72A, gnr. 120, bnr. 106.	10
5.4	Fanavegen 72, gnr. 120, bnr. 329.	13
5.5	Fanavegen 76A og 76B, gnr 120/87 og 134.	15
5.6	Fanavegen 76C, gnr. 120, bnr. 80.	18
5.7	Fanavegen 76D, gnr. 120, bnr. 81.	20
5.8	Fanavegen 76E, gnr. 120, bnr. 83.	23
6	Avslutning	27
7	Kilder	28

1 Innledning

Sweco Norge AS har fått i oppdrag å utarbeide kulturminnedokumentasjon for Kalgane Gnr. 120, bnr. 329 mfl. i forbindelse med at Arkitektgruppen Cubus AS har levert inn planinitiativ på vegne av Lagunen Eiendom AS.

Kalgane befinner seg like nord for dagens Lagunen storsenter og bybanestopp på Lagunen. Planområdet fremstår som en skogkledd haug avgrenset av veg mot nord og vest og bybanen mot sør og øst.

Planområdet er inkludert i områdeplan for Lagunen/Rådalen og kan bygges ut uten detaljreguleringsplan. I løpet av våren 2020 har en konkludert med at utbygging ihht illustrasjonsplan ikke er optimal, og av den grunn er det ønske om å starte opp detaljreguleringsplan.

Det ligger i dag 6 eneboliger, 1 tomannsbolig og garasjer innenfor området, disse forutsettes revet.

1.1 Metodikk

Rapporten er utarbeidet i henhold til Byantikvaren sine veiledere, for å oppfylle krav om dokumentasjon av bygning med historisk verdi i forbindelse med reguleringsplan der eksisterende bolighus skal rives.

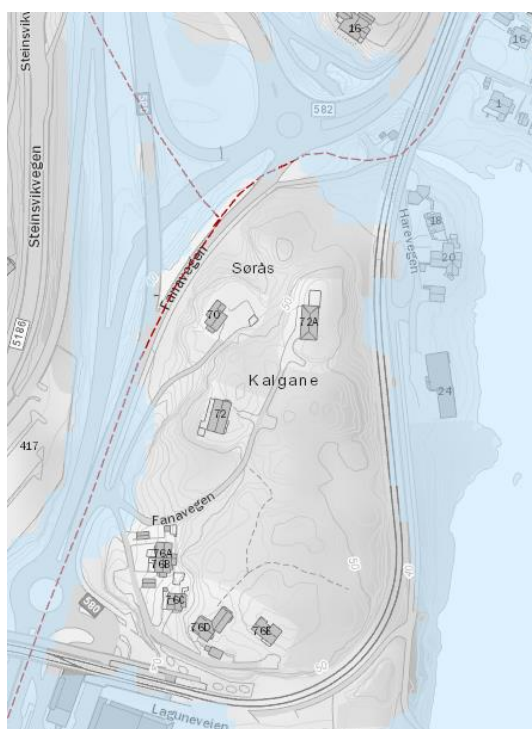
Rapporten skal belyse den historiske utviklingen og kulturhistoriske verdien til Fanavegen 70-76. Dette blir gjort på bakgrunn av en gjennomgang av skriftlige historiske kilder, gamle bilder og flyfoto, eldre byggesaker, historiske reguleringsplaner og befaring som ble utført 18.06.21.

Området er utredet tidligere gjennom områdeplan Rådal sentrum/Lagunen og gjennom kulturminnegrunnlag i forbindelse med Bybanen Nesttun-Rå. Denne rapporten er ment som en supplerings til tidligere utredninger.

2 Områdets historie

Det er ikke registrert automatisk fredete kulturminner i Sørås-området, og man vet derfor lite om områdets bruk i forhistorisk tid. Området var ganske sikkert tatt i bruk i jernalder, ettersom det finnes kulturminner fra denne perioden i nærliggende områder.

På Skjold lå det tidligere en gravhaug, sannsynligvis der Skjoldlien 58 (gnr. 40/bnr. 1099) ligger i dag. Etter at denne ble funnet av en gårdbruker i 1939 utførte Per Fett en utgraving av kammeret, som skal ha hatt et rikt gjenstandsmateriale fra slutten av yngre jernalder.

Kalgane, som ligger på en høyde, ligger over den marine grensen, der det kan være potensiale for funn av automatisk fredede kulturminner.

Områder som antas å ha vært under marin grense 9800 år før nåtid (generert fra terrengmodell) ved innledningen til eldre steinalder i Norge

Figur 1. Utklipp fra kulturminnedatabasen Askeladden som viser ingen registrerte kulturminner i området.

Sørås, i likhet med Nordås, var opprinnelig en del av gården Ås, som antas å være svært gammel. Også nabogården Skjold er en av de eldste gårdene i Fana, og har i dag til dels en bevart og lesbar gårdsstruktur som strekker seg tilbake til 1600-tallet. I middelalderen hørte gårdene til Nonneseter kloster, og sognet trolig inn under Birkeland kirkesogn. Ved reformasjonen ble Birkeland så lagt under sognepresten i Fana kirke. Det har i lang tid gått en vei gjennom Sørås, som koblet Fana sammen med Nesttun og Bergen. Søråsgården var barndomshjemmet til komponisten, organisten, kordirigenten og sangpedagog Lars Søråas d.e. (1862–1925).

Frem til ca. 1950 var områdene Sørås og Skjold jordbruksområder, karakterisert av spredt gårdsbebyggelse bundet sammen av smale veifar. I 1894 stod Osbanen ferdig, noe som gjorde boligbygging mer attraktivt, men området beholdt likevel et landlig gårdspreget. Etter andre verdenskrig har området sett en rivende utvikling, med boligfortetting og veibygging. Mens Sørås gård ble ekspropriert til veiformål i 1966 av Fana kommune, ble store deler av Skjold utparsellert til boligtomter etter 1950.

Både Smørås, Nøttveit og Apeltun er utskilt fra Skjold. På Skjold står fremdeles en del bygninger på det gamle tunet, inneklemt mellom moderne bebyggelse. Svært lite av det gamle jordbrukslandskapet er i dag bevart på Sørås.

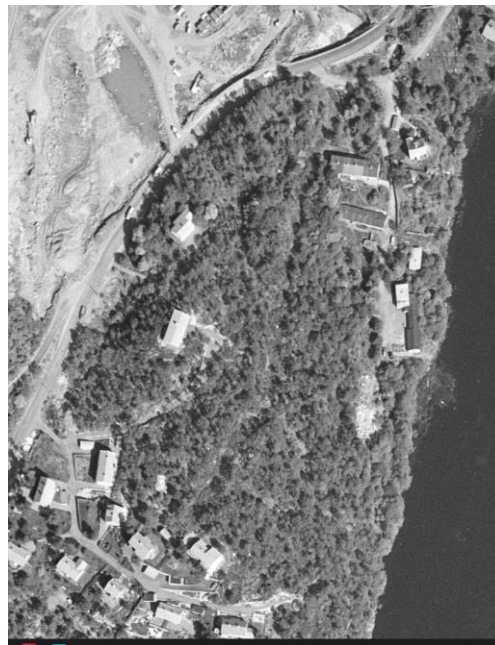

Figur 2. Bruk 1 og 4 på Skjold i 1950 (Foto ukjent)

3 Bygningsmiljø

Figur 3. Ortofoto fra 1951 viser at det var to store bygninger nord-øst i planområdet, disse kan ha vært verksted eller produksjonslokaler.

Figur 4. Ortofoto fra 1970. Dagens boliger er etablert.

Figur 5. Ortofoto fra 1980. Vegsystemet i nord og øst er på plass, de to store byggene i nordøst er borte.

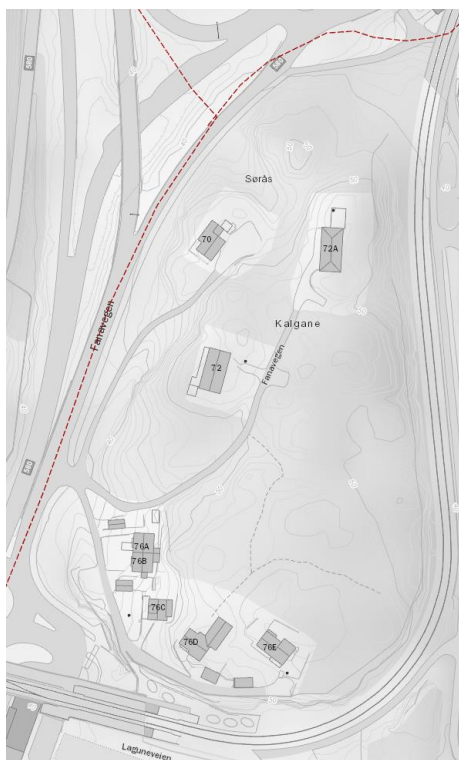
Figur 6. Flyfoto fra 2020. Bybanen og Lagunen er bygd ut.

Boligbebyggelsen som dominerer i området i dag ble hovedsakelig bygget på 1950- og 60-tallet, og består av eneboliger (Merket med oransje i figur 7).

Rundt selve planområdet har det skjedd en omfattende veiutbygging, med utgangspunkt i utviklingen av senter- og serviceområdet Laguneparken, Bergen lufthavn Flesland, bybanen og sterk innbyggervekst i Fana og Ytrebygda.

4 Andre typer kulturmiljø

På 1770-tallet ble det anlagt hest- og kjerrevei fra Nordås til Fanahammeren, via Sørås/Rå og videre via Stend (rød stiplet strek). Veien har sannsynligvis en langt eldre historie som kan føres tilbake til etableringen av Fana kirke, og kanskje enda lengre tilbake i tid.

Den nye kjøreveien ble bygget av Krohn-familien, som eide både Stend og Nordås på denne tiden.

Fra Nordås gikk veien videre med båt til Fjøsanger, men på Sørås delte veien seg, og herfra gikk den videre mot Skjold, Nesttun og Hop.

Fanavegen vest for planområdet er i dag en viktig bilveg og den historiske vegen er dermed lite lesbar.

Figur 8. Kart som viser gammelt veifar.

I nord deler vegen seg, og vegen som går nord-østover heter Harevegen. Denne er bedre bevart.

Figur 9. Foto 21.08.2018 som viser deler av historisk veg.

5 Foto og kart

5.1 Hus som forutsettes revet

Fanavegen 70 ble etablert i 1930, resterende eiendommer ble etablert mellom 1955-1959.

Innenfor planområdet er det 6 eneboliger og 1 tomannsbolig + garasjer. Disse forutsettes revet. Boligene består både av ferdighus og arkitekttegnede hus oppført mellom 1951 og 1972 og er typisk for senmodernismen med funksjonalistiske og knappe detaljer.

Fanavegen 76A, B, C, D, E var del av et sammenhengende boligfelt langs vegen Fanavegen. Praksisen med å regulere større områder til eneboliger var noe som startet på 50-60-tallet. Alle disse boligene er innredet med kjellere, noe som ble ny praksis på denne tiden. Rundt 2010 ble boligene på sørsiden revet for å gi plass til bybanen.

Alle boligene er bebodd, men utvendig bærer de preg av manglende vedlikehold.

Figur 10. Foto 1961, Marcus UIB

5.2 Fanavegen 70, gnr. 120, bnr. 25.

Eiendommen ble etablert i 1930, skilt ut fra 120/171. Murhuset er et lite en etasjes bygg, med grunnflate på ca. 100m² og loft. Gavlveggene har liggende kledning opp mot mønet.

Figur 11-12. Foto Sweco 2021

Figur 13. Skråfoto Gulesider 2021.

5.3 Fanavegen 72A, gnr. 120, bnr. 106.

Eiendommen ble etablert i 1959, skilt fra 120/3 og byggesøkt i 1972. Byggetegninger er utført av Mesterhus.

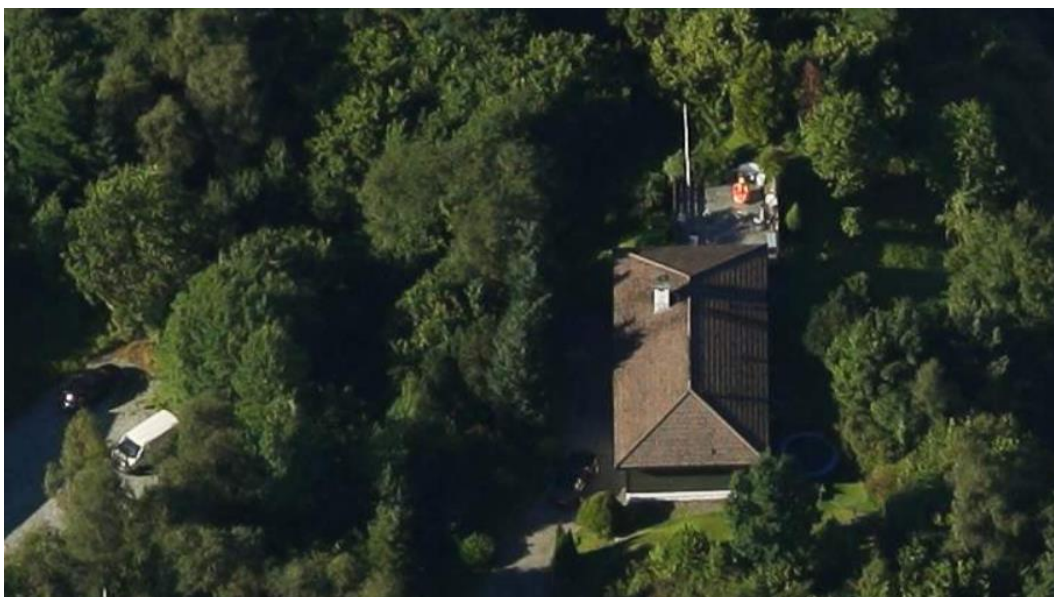
Boligen har to etasjer, en underetasje med murpuss og en hovedetasje med liggende kledning. Bygget har valmtak og tidstypisk fasade- og planløsning. Sprosser på vinduene er antagelig oppført etter at huset ble bygget.

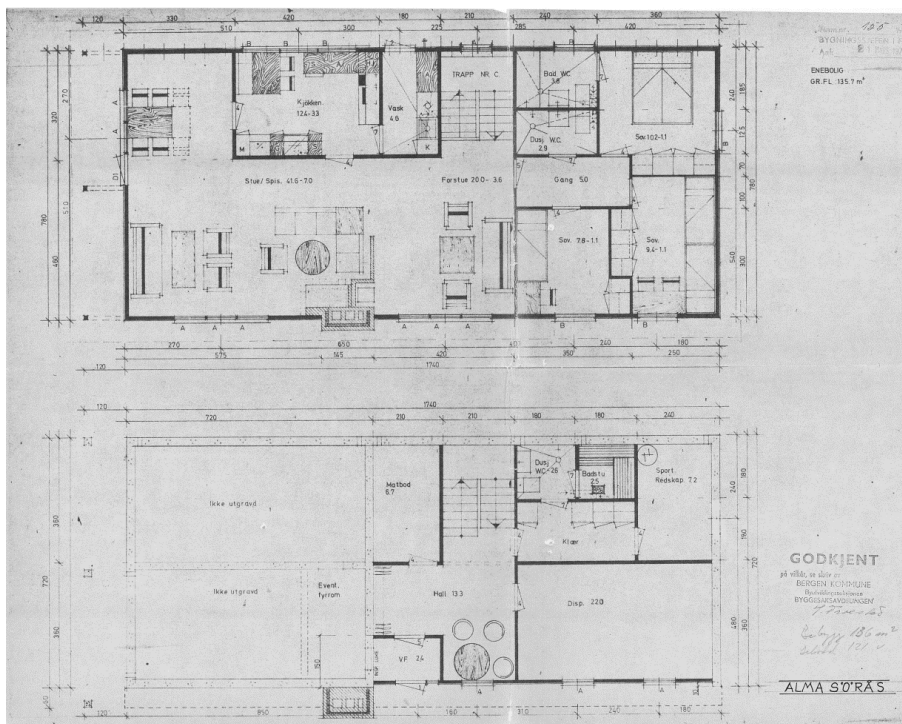
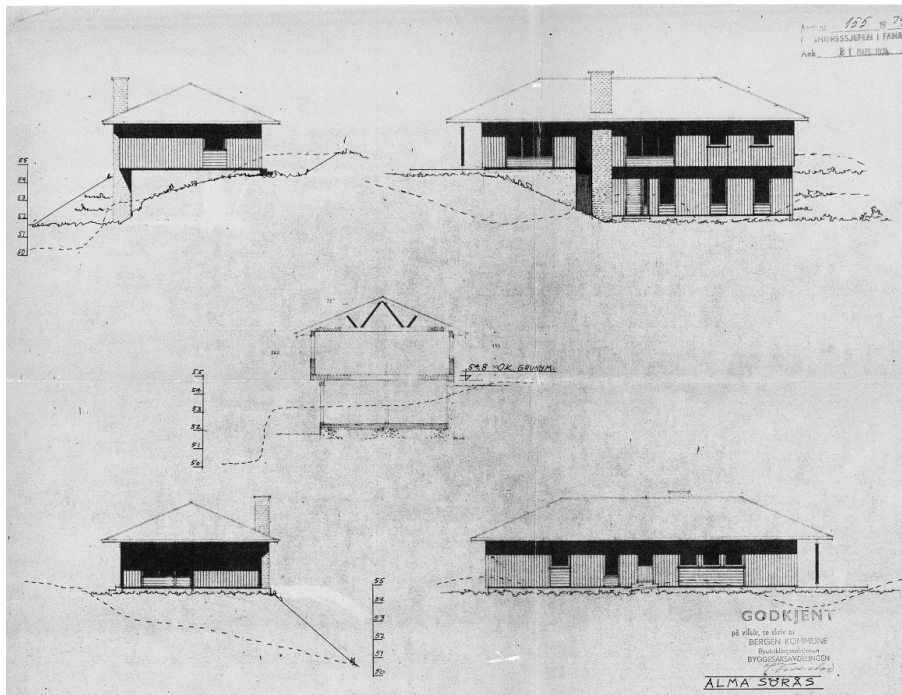
Figur 14. Foto Sweco 2021.

Figur 15. Foto Sweco 2021

Figur 16. Skråfoto Gulesider 2021.

Figur 17-18. Byggetegninger 1972

5.4 Fanavegen 72, gnr. 120, bnr. 329.

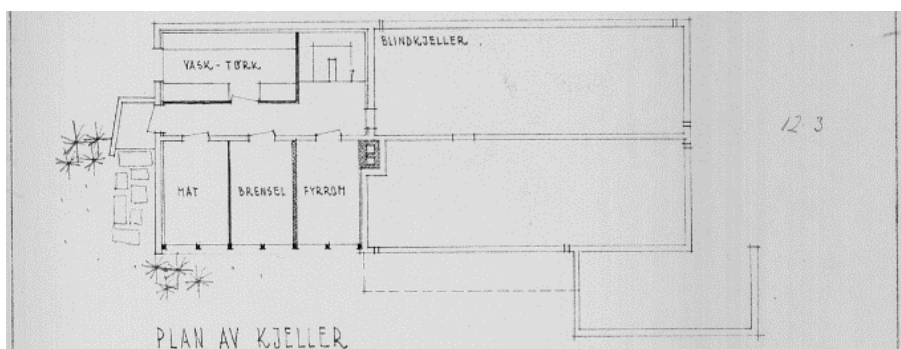
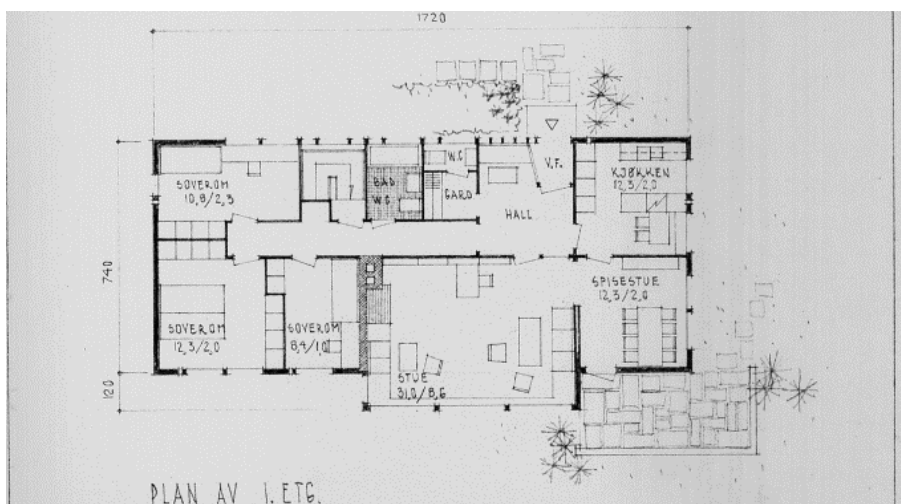
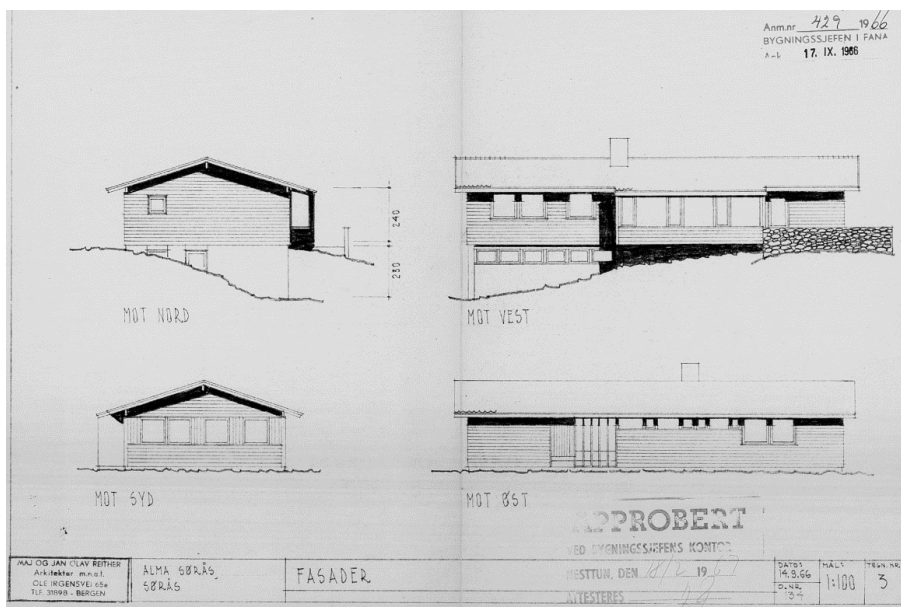
Byggesøknad ble sendt inn i 1966, arkitekt var Maj og Jan Olav Reither. Bygget har en hovedetasje og en kjeller. Fasadene har liggende kledning og saltak. Boligen har et nøkternt og funksjonalistisk uttrykk. Eksteriøret bærer ikke preg av å ha blitt endret siden det var nytt.

Figur 15. Foto Sweco 2021

Figur 16. Foto Sweco, skråfoto Gulesider.

Figur 17-19. Byggetegninger 1966.

14(28)

KALGANE
30.09.2021

5.5 Fanavegen 76A og 76B, gnr 120/87 og 134.

Gnr 120, bnr 87 ble etablert i 1956, skilt ut fra 120/3. 120/134 ble skilt ut fra 120/87 i 1966.

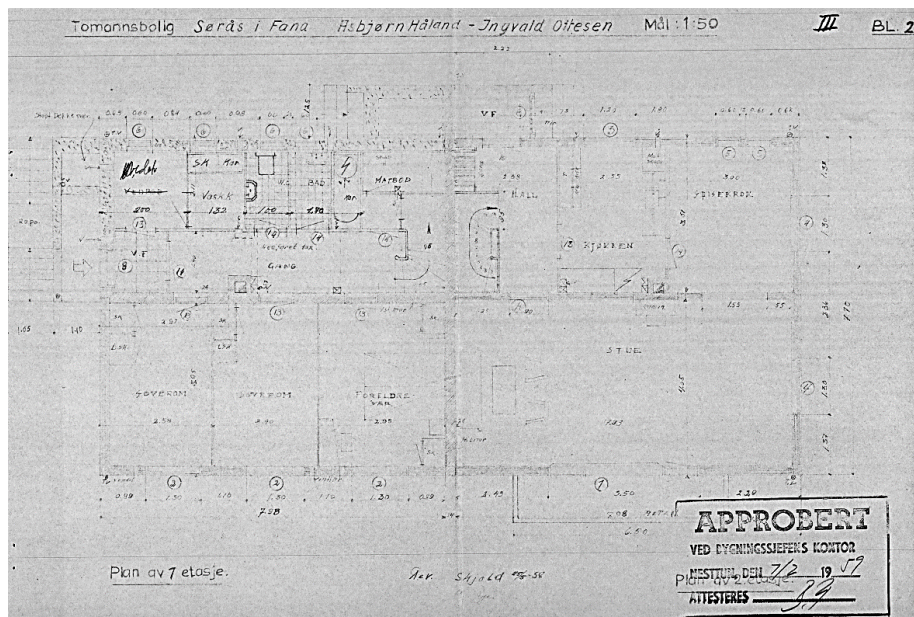
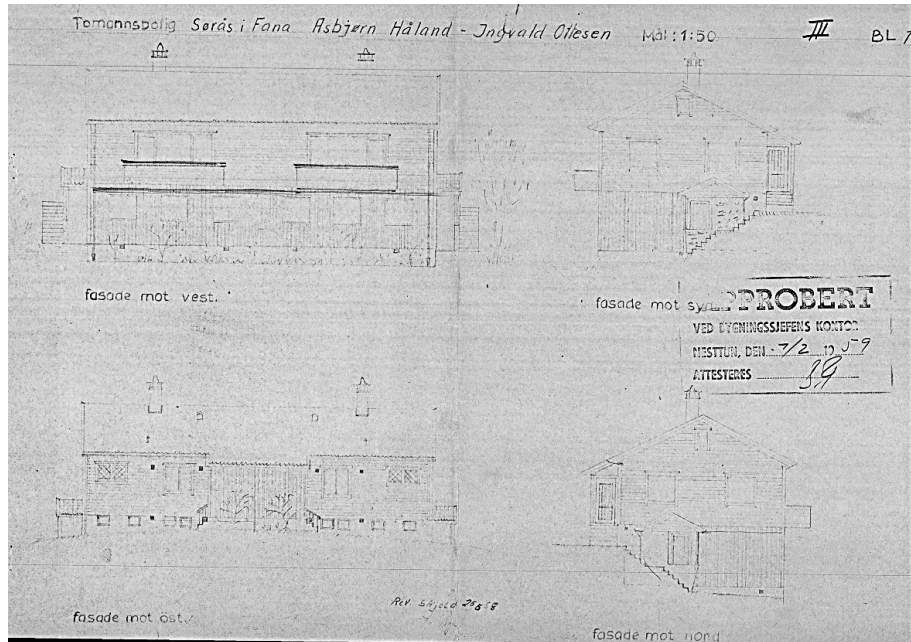
Boligene ble etablert i 1959. Med unntak av små endringer (som endret inngangsparti i sør) er det lite som er gjort med eksteriøret siden huset var nytt. Bygningen bærer preg av lite vedlikehold de siste årene.

Figur 20-23. Foto Sweco 2021, samt skråfoto Gulesider.

Figur 24. Foto Marcus, UiB 1961

Figur 25-26. Byggetegninger fra 1959

5.6 Fanavegen 76C, gnr. 120, bnr. 80.

Eiendommen ble etablert i 1955, skilt ut frå gnr. 120, bnr. 3. Det er ikke funnet bygningstegninger fra byggesøknaden, men arkitekturen tyder på at huset er et typehus oppført på slutten av 50-tallet. Boligen har en hovedetasje, loft og underetasje, liggende kledning saltak med ark og murt fasade på underetasje. Tak og vinduer er byttet ut og altanen er oppført i etterkant.

Figur 27-29. Foto Sweco 2021, skråfoto Gulesider 2021.

Figur 30. Foto Marcus, UIB 1961

5.7 Fanavegen 76D, gnr. 120, bnr. 81.

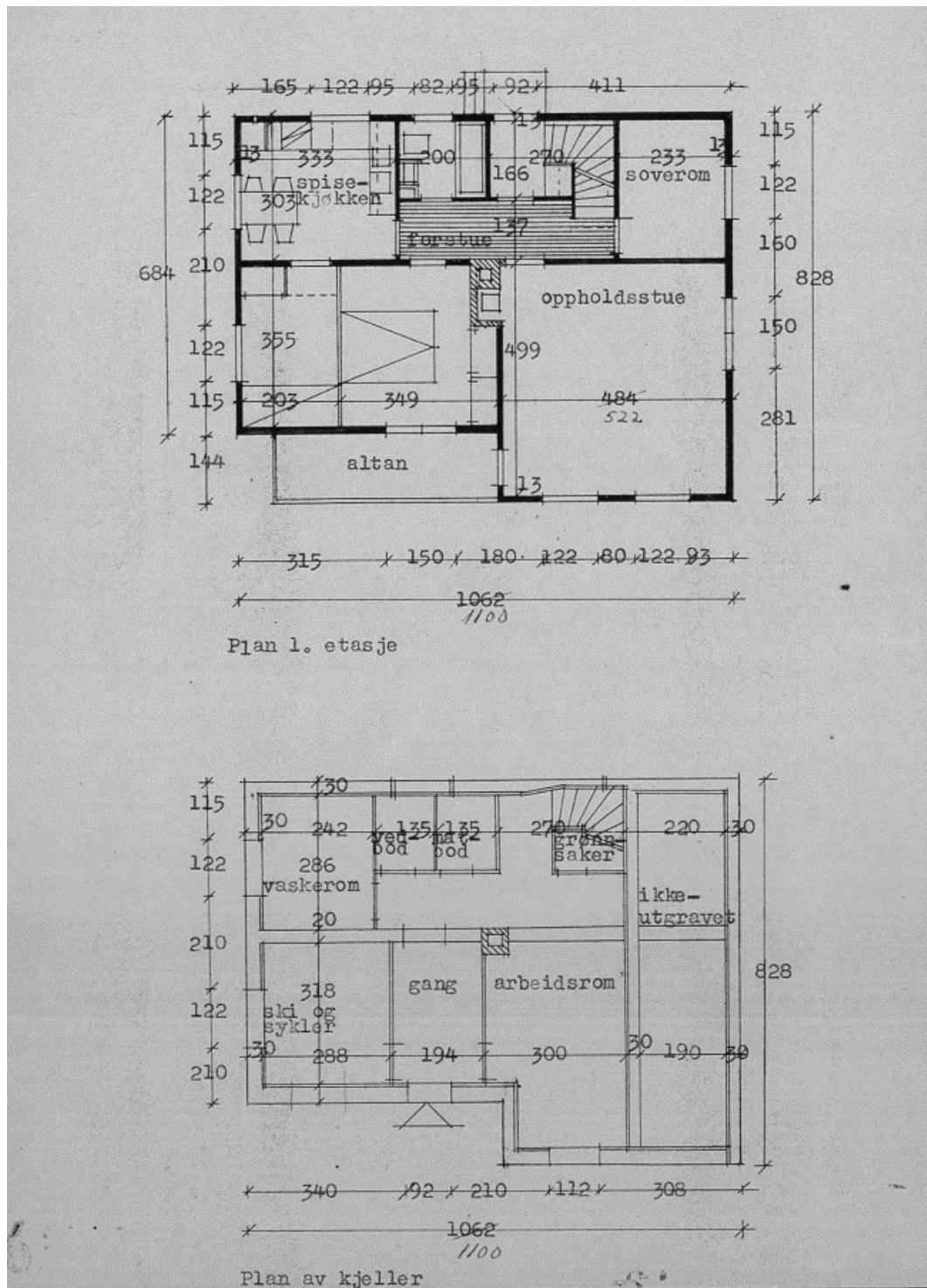
Eiendommen ble etablert i 1955, skilt ut fra gnr. 120, bnr. 3. Boligen ble tegnet i 1957-58 av Myklebust og Simonnæs arkitekter. I 1971 ble huset bygget på, i den forbindelse er vinduer og dører på det opprinnelige bygget byttet ut, fra husmorvinduer til større vindusflater slik som var typisk på 70-tallet. Boligen består av hovedetasje, underetasje og loft med liggende kledning og saltak. Tilbygget er i en etasje, i nivå med hovedetasje på eksisterende bygg.

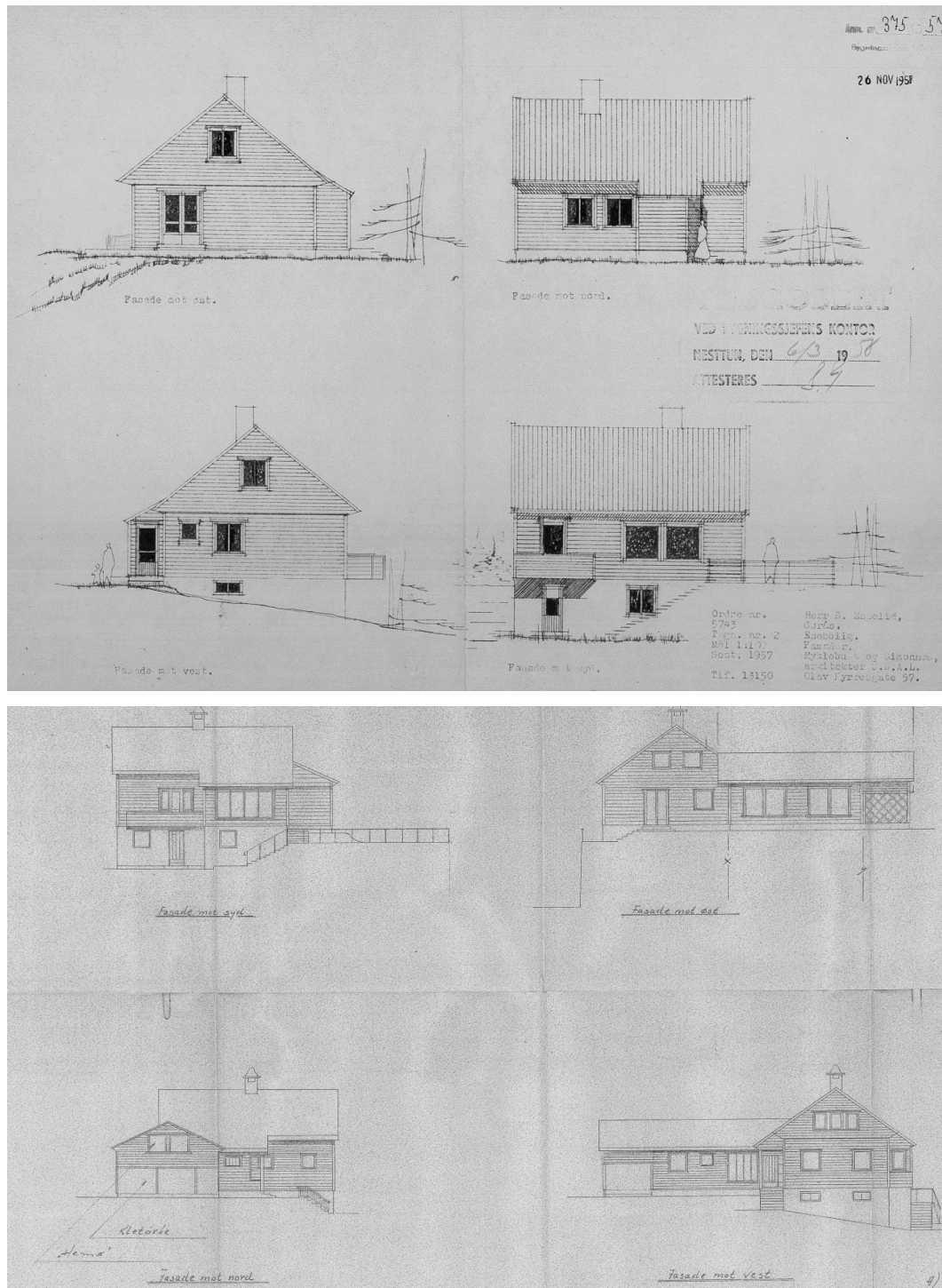
Figur 31-32. Foto Sweco 2021, skråfoto Gulesider 2021.

Figur 33. Foto Marcus, UIB 1961

Figur 34. Byggetegninger 1958

Figur 35-36. Påbyg 1971

5.8 Fanavegen 76E, gnr. 120, bnr. 83.

Eiendommen ble etablert i 1955, skilt ut fra gnr. 120, bnr. 3. Boligen ble oppført i 1958. Bare 4 år senere ble det søkt om et større tilbygg. Boligen har en hovedetasje, loft og underetasje. Underetasje har murpuss, huset ellers har liggende kledning og tak med saltak.

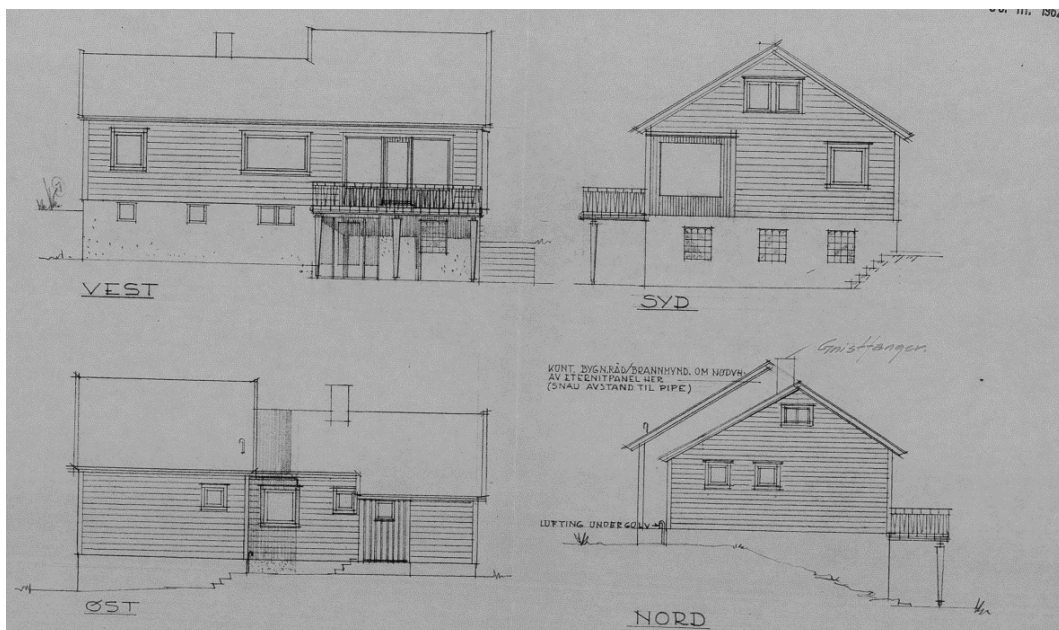
Figur 37. Foto Sweco 2021

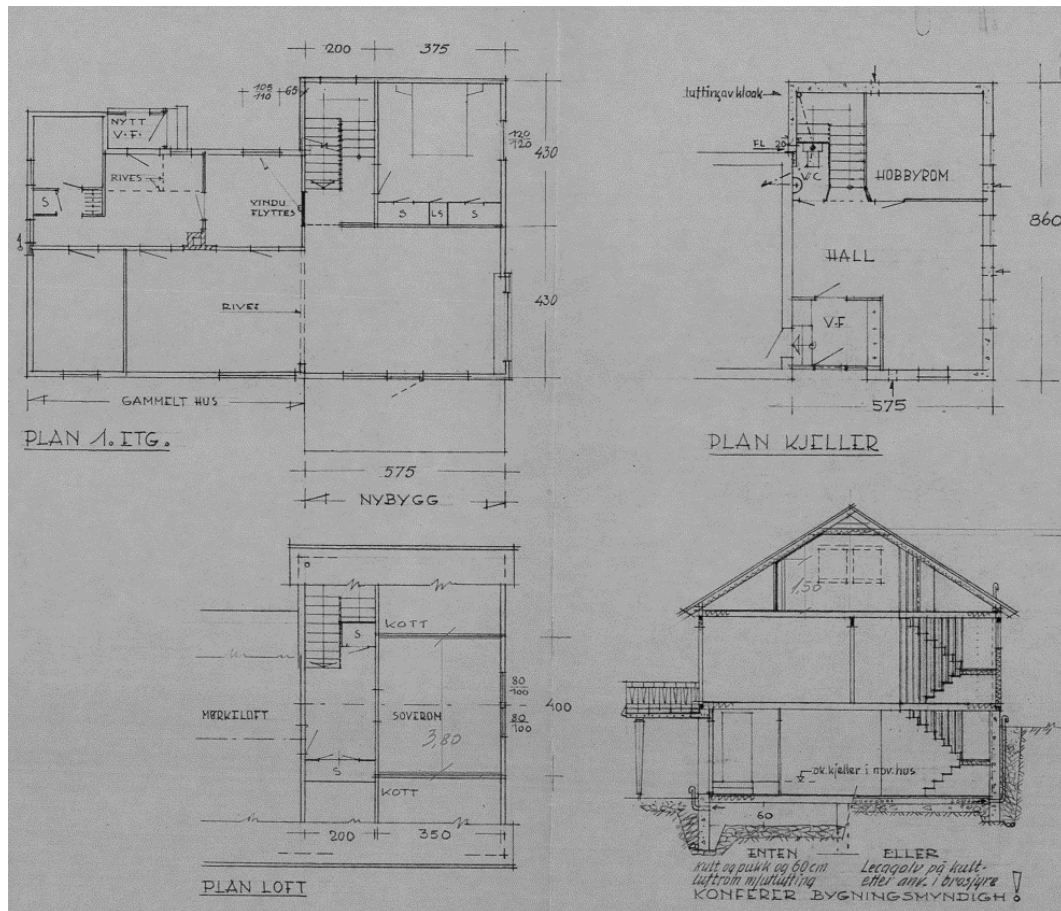
Figur 38-40. Foto Sweco 2021, skråfoto Gulesider 2021.

Figur 41. Foto Marcus, UiB 1961, før tilbygget ble bygd på.

Figur 42. Boligen ble søkt oppført i 1958, tegningene er fra søknad om tilbygg 1962.

Figur 43. Byggetegning fra 1962.

6 Avslutning

Det finnes ingen automatisk fredede kulturminner, eller SEFRAK-registrerte bygg innenfor planområdet. Det vurderes som et visst potensiale for funn av automatisk fredede kulturminner. Dersom dette oppdages ved utbygging må arbeid stanses.

Bygg innenfor planområdet forutsettes revet. Byggene er tidstypiske, men fremstår mangler vedlikehold. Videre oppleves Fanavegen 76A, B, C, D, E som malplassert etter at boligene sør for Fanavegen ble revet. De er nå klemt mellom bybanen i sør og skjæringen ned mot rundkjøringen på Fanavegen/Rv 580. Boligene representerer en epoke i etterkrigstiden og senmodernistisk sammenheng, men har ingen unik verdi.

7 Kilder

- Befaring/foto Sweco, 18.06.21
- Kulturminnegrunnlag Bybane Nesttun-Rådal. Byantikvaren i Bergen, 2007.
<https://docplayer.me/19109125-Kulturminnegrunnlag-bybane-nesttun-radal.html>
- Kulturminnedokumentasjon Fanavegen – Kirkevoll - Krokeidevegen. Byantikvaren i Bergen, 2013.
<https://www.bergen.kommune.no/hvaskjer/tema/kulturminner-i-bergen/skriftserie-og-publikasjoner/kulturminnegrunnlag/kulturminnedokumentasjon-fanavegen-kirkevoll-krokeidevegen>
- E39 Sykkelvei med fortau Skjoldskiftet- Lagunen
- Fugelsnes, Marius. Fana kirke - bygning og landskap. Masteroppgave i arkeologi fra Universitetet i Bergen, 2015.
<https://bora.uib.no/bora-xmlui/handle/1956/10873>
- Kulturminnedokumentasjon: Kryssområdet Rv 580 Fanavegen/Rv 179 Steinsvikvegen, Reguleringsplan
- Bergenbyarkiv.no/bergenbyleksikon/
- Askeladden.ra.no
<https://askeladden.ra.no/Askeladden/Pages/LoginPage.aspx?ReturnUrl=%2faskeladden%2f>
- <https://www.norgebilder.no/>
- <https://www.gulesider.no/> 24.09.21
- Grunnboksinformasjon fra Statens kartverk:
<https://www.kartverket.no/eiendom/bestille-fra-grunnboken>
- Ambita/Byggesaksarkivet Bergen
<https://infoland.ambita.com/>